

GALÉRIA HUDBY

Cyklus komorných koncertov
10. ročník

Koncertná sála Župného domu
Nitrianska galéria

máj – jún 2015

GALÉRIA
ROKA 2014

GALÉRIA HUDBY

Galéria hudby
Cyklus komorných koncertov
10. ročník

Koncertná sála Župného domu
Nitrianska galéria

máj – jún 2015

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

H Hudobný fond
Music Fund Slovakia
*S finančným príspevkom
Hudobného fondu.*

Galéria hudby

22. mája 2015 o 18.00 hod.

Štátny komorný orchester Žilina

Leoš Svárovský – dirigent

Juraj Čižmarovič – husle

Program:

Ján Cikker (1911 – 1989)

Spomienky, op. 25

Andantino

Molto moderato

Adagio. Molto vivo

Ladislav Kupkovič (1936)

Symfónia B dur – premiéra

Grave. Allegro

Andante

Allegretto

Allegro vivo

Prestávka

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827)

Koncert D dur pre husle a orchester op. 61

Allegro ma non troppo

Larghetto

Rondo. Allegro

Slovenský skladateľ **Ján Cikker** patrí dnes už ku klasikom hudby 20. storočia. Za vysokú umeleckú hodnotu svojich diel bol odmenený cenou Medzinárodnej hudobnej rady UNESCO, ktorá sa považuje za najvyššie ocenenie v tejto oblasti. Táto cena sa udeľovala po prvýkrát v histórii v Melbourne v rámci osláv Medzinárodného dňa hudby 1. 10. 1979 a obdržalo ju len 7 umelcov – Leonard Bernstein, Nadia Boulanger, Ján Cikker, Mohamed El-Kobanje, Sir Bernard Heinze, Zofia Lissa a Sviatoslav Richter. V kompozícii je žiakom Jaroslava Křičku a Vítězslava Nováka. Jeho skladateľský záber je široký a zasahuje prakticky všetky hudobné žánre, i keď najprenikavejšie a najvýraznejšie sa prejavil v opernej tvorbe. Napísal 9 oper: Juro Jánošík, Beg Bajazid, Mister Scrooge, Vzkriesenie, Hra o láske a smrti, Coriolanus, Rozsudok, Obliehanie Bystrice, Zo života hmyzu. Desiata opera Antigona zostala nedokončená. Z ostatných diel treba spomenúť kantátu Cantus filiorum, symfonický triptych O živote, Concertino pre klavír a orchester, Spomienky pre päť dychových nástrojov a komorný orchester, Slovenská suita, Meditácie na tému H. Schütza, Hommage á Beethoven, Epitaf, Symfónia 1945 a Óda na radosť pre recitátora, zbor a orchester na slová M. Ráfusa a iné. Je skladateľom bohatej invencie, vyspelej hudobnej reči s vlastným štýlovým profilom. Jeho hudba neustále osciluje medzi osobnými zážitkami a námetmi z okolitého sveta. Intenzívna emocionálna stránka jeho hudobného výrazu má v sebe silné kontrasty od lyrčnosti a meditativnosti až k živej erupčivosti a expresívnej vypätosti. Dôležitú zložku v jeho umeleckom svete tvorí problematika sociálna, predchnutá hlboko precitným humanizmom. Mnoho podnetov čerpá zo svojho vzťahu k prírode, v ľudovej slovenskej hudbe nachádza čisté žriedlo inšpirácie, ako v jej tonálnej, melodickej, tak aj rytmickej zložke. Nadväzuje hlavne na ľudovú tanečnosť, ktorú vie vybičovať v mohutných gradáciách až do krajnosti.

Spomienky, op. 25 pre päť dychových nástrojov a komorný orchester napísal skladateľ v roku 1947. Intímnemu ladeniu skladby zodpovedá aj komorné obsadenie orchestra, kde okrem sláčikov využíva už len klasické dychové kvinteto, čo však dielu neuberá na farebnosti a zaujímavosti. Prvá časť Andantino je akosi meditáciou v tónoch, vyjadruje vnútro tvorcu, spejúceho k zrelému veku. Druhá časť s krásnou vrúcnu melodikou vytvára lyrický obraz spestrený kontrastným tanečným dielom, pripomínajúcim odzemet. Tretia časť sa nesie v atmosfére expresívnej melodiky prechádzajúcej až do exaltovanej dramatickej fugátovej plochy. Snáď neradostné spomienky a dojmy z 2. svetovej vojny dali záverečnej časti taký strhujúci pulz.

Ján Cikker sa podstatnou mierou pričínil o vznik ŠKO Žilina, vedenie i členovia ŠKO ho považujú za „otca orchestra“ a je pre nich česť šíriť a interpretovať jeho tvorbu po celom svete. Cikkerove *Spomienky* odzneli na slávnostnom otváracom koncerte činnosti ŠKO 4. 11. 1974 a stali sa jedným z najfrekventovanejších diel v repertoári orchestra.

- - -

Slovenský skladateľ žijúci v Nemecku **Ladislav Kupkovič** študoval hru na husliach vo svojom rodnom meste Bratislave na konzervatóriu (1950 – 1955) a na VŠMU (1955 – 1960) a dirigovanie u Ľudovíta Rajtera na VŠMU (1960 – 1961). V roku 1969 emigroval do SRN, po ročnom štipendijnom pobyte v Berlíne (DAAD) sa presťahoval do Kolína nad Rýnom, od roku 1973 pôsobil ako docent, od roku 1976 ako profesor na Hochschule für Musik und Theater v Hannoveri. Kupkovič stál na sklonku 50. a v 60. rokoch pri kolíske slovenskej hudobnej avantgardy predstavujúc jej najradikálnejšie krídlo. Jeho tvorba bola od roku 1964 úzko spätá so súborom Hudba dneška, ktorý sa stal realizátorom jeho najodvážnejších experimentov. Podobne radikálny, aký bol Kupkovičov vývoj do polovice 70. rokov, bol aj jeho obrat smerom k tonálnej kompozícii a klasicistickej poetike.

Z prvého obdobia jeho tvorby spomenieme aspoň *Žalm* (1963), *Mäso kríža* (kľúčová skladba tohto obdobia s prevahou bicích nástrojov, 1962), *Preparované texty* (1968 – 1970), *Missa Papae Ioannis Pauli Secundi* (1980) a i. Z posledného obdobia tvorby spomenieme 24 prelúdií pre klavír, *Koncert pre kontrabas a orchester*, *Chiaconna* na Bachovu tému, *Máte radi Vivaldiho?*, *opera Trojruža*, *Koncert G dur* pre violončelo a orchester, *Koncert G dur* pre husle a orchester, *Concertino* pre kontrabas, klavír a sláčikové nástroje, *Suita* pre sláčikový orchester, *Symfónia C dur* a i. ŠKO, ako aj jeho komorné súbory, uvádza jeho tvorbu pravidelne, mnohé diela aj v celosvetovej premiére. Jeho diela odzneli okrem Slovenska a Nemecka v Rakúsku (Viedeň), Slovinsku (Ljubljana, aj televízna nahrávka), na festivaloch vo Varšave, Darmstadte, Berlíne a i.

- - -

Ludwig van Beethoven, tretí z vrcholných predstaviteľov tzv. viedenského klasicizmu, vstúpil do povedomia viedenskej verejnosti ešte za Mozartovho života predovšetkým ako klavírny virtuóz a skvelý improvizátor. Vtedy v ňom

ešte nik netušil geniálneho skladateľa, iba mladý kapelník Seyfried postrehol v Beethovenovej hre revolučné črty, také typické pre jeho tvorbu.

Beethovenova tvorba nie je do počtu diel ani zďaleka taká obsiahla ako tvorba Haydna a Mozarta – zahŕňa spolu 138 opusov a 29 skladieb bez opusového čísla. V popredí stojí 9 symfónií, 5 klavírných koncertov, Husľový koncert D dur, Trojkonzert pre klavír, husle a violončelo, 32 klavírných sonát, sláčikové kvartetá, opera *Fidelio*, *Missa Solemnis*, komorné a vokálne diela.

Koncert D dur op. 61 pre husle a orchester patrí k najvýznamnejším a najhrávanejším dielam v husľovej literatúre. Jeho popularita vyplýva hlavne z dokonalej rovnováhy medzi koncertantným a symfonickým štýlom, ako aj z výberu témy, znamenite zodpovedajúcej charakteru sólového nástroja. Tento vyznieva skôr spevne ako virtuózne. Podobne ako v dvoch Romanciach op. 40 a 50, aj v tomto koncerte Beethoven zvýraznil predovšetkým citovo-náladové prvky, ktoré odsúvajú sólistovu oslňujúcu virtuozitu miestami na vedľajšiu koľaj. Napriek svojej samostatnosti sa husľový part organicky spája s orchestrom, čo vytvára veľký pôsobivý orchestrálny celok. Pri svojej premiére 22. 12. 1806 vo Viedni prijalo publikum *Koncert D dur* pomerne chladne. Podľa dostupných prameňov však vieme, že si počiatočný neúspech diela zavinil skladateľ sám, pretože do poslednej chvíle dokončoval a upravoval partitúru. Koncertný majster Theater an der Wien Franz Clement, pre ktorého Beethoven koncert napísal, musel nakoniec hrať sólový part z listu, čo negatívne ovplyvnilo interpretáciu a následne i ohlas diela u publika.

- - -

Štátny komorný orchester Žilina (ďalej len ŠKO)

vznikol v roku 1974 ako jediný orchester „mozartovského typu“ na Slovensku. V roku 1977 získal medzinárodné uznanie, keď sa stal festivalovým orchestrom Salzburger Festspiele. Zakrátko dostal pozvanie na Pražskú jar a potom nasledovali úspešné koncerty na mnohých festivaloch v celej Európe a zámorí, vystúpenia v najprestížnejších sálach ako napr. Musikverein a Konzerthaus vo Viedni, Katedrála Sv. Františka v Assisi, Veľká sála Petrohradskej filharmónie, Palác hudby v Barcelone, Kráľovská opera v Bruseli, Invalidovňa v Paríži, Glenn Gould Studio v Toronte, O2 World Arena v Berlíne, Pavilhao Atlantico v Lisabone či National Center of Performing Arts v Pekingu. Počas 40 sezón

orchester uskutočnil spolu vyše 2800 koncertov, z toho tretinu v 35 krajinách v zahraničí – vo väčšine európskych krajín, v Tunise, Turecku, Arménsku, Číne, štyrikrát v Japonsku, dvakrát v USA, dvakrát v Kanade a ako prvý slovenský orchester na juhoamerickom kontinente v Brazílii. Nahral vyše 60 CD s hudbou od baroka až po súčasnosť pre vydavateľstvá v rôznych štátoch. Odohral vyše 300 slovenských skladieb, z toho polovicu premiérov. 195-krát odznela v podaní ŠKO slovenská hudba na koncertoch v zahraničí, o. i. v Kanade, USA a Japonsku. Na poste šéfdirigenta sa vystriedali počas 40 rokov medzinárodne renomovaní dirigenti – Eduard Fischer, Jan Valta, Leoš Svárovský a Oliver Dohnányi, na poste hosťujúcich dirigentov množstvo uznávaných dirigentov z celého sveta. Špecifické obsadenie telesa určuje jeho dramaturgické smerovanie, ktoré sa sústreďuje hlavne na hudbu klasicizmu, raného romantizmu a na hudbu 20. a 21. storočia s dôrazom na slovenskú hudbu. S ŠKO Žilina účinkoval celý rad popredných sólistov zo všetkých oblastí hudby, ako napr. Igor Oistrach, Václav Hudeček, Dalibor Karvay, Pavel Šporcl, Vanessa Mae, Marián Lapšanský, Juraj Bartoš, Peter Dvorský, Edita Gruberová, Gabriela Beňačková, Magdaléna Kožená, Ľubica Vargicová, Ľubica Orgonášová, Sergej Kopčák, Vittorio Grigolo, Pretty Yende, Ildiko Raimondi, Vesselina Kasarová, Pavol Bršlík, Miro Žbirka, Pavol Hammel, Lucie Bílá, Radka Fišarová, Pacora Trio, Matúš Jakabčic, Michal Bugala, Andrej Šeban atď.

Leoš Svárovský

študoval najskôr hru na flaute na pražskom konzervatóriu. Roku 1981 získal 2. cenu na súťaži v talianskej Ancone a diplom v súťaži Pražskej jari. Ako sólista vystupoval v mnohých krajinách Európy, Kanade a USA. Dirigentské štúdiá na pražskej AMU v triede V. Neumanna ukončil roku 1987. Od roku 1985 pôsobil v Národnom divadle ako asistent Zdeňka Košlera, roku 1991 prijal angažmán v Štátnej filharmónii Brno, kde pôsobil ako šéfdirigent do roku 1995. V roku 1991 bol pozvaný nadáciou Herberta von Karajana, aby asistoval v priebehu „Sommerspiele Salzburg“ u Sira Georga Soltiho s Viedenskou filharmóniou.

Spolupracoval s Landesbühnen Sachsen, Orchestra Sinfonica Sevilla, Štátny symfonický orchester v Istanbule, Ankarský symfonický orchester, Bernský symfonický orchester, Mníchovský rozhlasový orchester, Sukov komorný orchester (zájazd v USA), Janáčkova filharmónia (turné v SRN), Slovenská filharmónia, FOK, Česká filharmónia, Beijing Symphony a Shangai Broadcasting Symphony

Orchestra, Sendai Philharmonic Orchestra, Tokio Metropolitan Orchestra, Cairo Symphony Orchestra. Vystúpil vo všetkých európskych hudobných metropolách, ďalej v Damasku, Singapore, Taipei, Saigone, Seoule, Hong-Kongu, Manile, viacerých mestách Japonska a USA. Bol aj šéfdirigentom ŠKO Žilina (1995 – 2000), Komornej filharmónie v Pardubiciach a Štátnej opery v Prahe. V súčasnosti je hlavným hosťujúcim dirigentom Slovenskej filharmónie (o. i. štyri turné v Japonsku) a ŠKO Žilina, s ktorým spolupracuje už od roku 1993. Jeho najčastejšou zahraničnou destináciou je v súčasnosti Japonsko, kde každoročne oddiriguje cca 20 koncertov. Od apríla 2014 je menovaný šéfdirigentom Central Aichi Symphony Orchestra v Nagoyi. Pedagogicky pôsobí ako docent na HAMU v Prahe a na Hudobnej akadémii Jána Albrechta v Banskej Štiavnici.

Juraj Čižmarovič

patrí k najvýznamnejším slovenským interpretom v medzinárodnom meradle. Študoval na bratislavskom konzervatóriu, ktoré ukončil s titulom „Najlepší absolvent roka“ a na VŠMU v Bratislave u J. Kopelmana (1983 – 1987). Na základe osobného pozvania Tibora Vargu si v rokoch 1988 – 1989 rozšíril vzdelanie aj na Hudobnej akadémii vo švajčiarskom Sione, kde získal ročné štipendium v jeho majstrovskej triede. Absolvoval niekoľko medzinárodných majstrovských kurzov (Franco Gulli – Siena, Nathan Milstein – Zürich). Je laureátom viacerých medzinárodných súťaží: v Belehrade (1985), Interpretáčnej súťaže Slovenskej republiky (1986), súťaže Tibora Vargu v Sione (1988). Za rok 1988 získal Cenu slovenskej kritiky. Ako sólista vystupoval takmer vo všetkých európskych krajinách, USA, Japonsku a Kórei. Jeho umelecká dráha je spojená s takými významnými dirigentmi ako sú D. Barenboim, J. Levine, P. Boulez, Ch. Thielemann, G. Sinopoli a mnohými ďalšími. V rokoch 1990 – 2004 bol koncertným majstrom Gürzenich Orchestra Köln – Kolínskych filharmonikov, od roku 2004 zastáva funkciu 1. koncertného majstra vo WDR Rundfunkorchester Köln. Od 1997 je jedným z koncertných majstrov svetoznámeho Bayreuthského festivalového orchestra. Pravidelne účinkuje na významných festivaloch (Schleswig-Holstein, Bach Festival, Wagner Festival, Salzburger Festspiele, Triennale Köln). V rokoch 1997 a 2002 uviedol na festivale „Brahms in NRW“ takmer kompletnú husľovú tvorbu J. Brahmsa. Je spoluzakladateľom festivalu Drei-KLANG (Bonn – Kolín – Düsseldorf), kde okrem hudby významné miesto patrí aj literatúre a výtvarnému umeniu.

Významné miesto v jeho repertoári patrí súčasnej hudbe, mnohé kompozície vznikli z jeho iniciatívy a iné mu boli osobne venované. Okrem sólistickej činnosti sa intenzívne venuje komornej hudbe a v poslednom období aj dirigovaniu. Hrá na nástroji Nicolo Gagliano z roku 1761. Aj keď J. Čížmarovič pôsobí v zahraničí, často sa vracia na slovenské koncertné pódia a účinkuje so všetkými významnými slovenskými orchestrami. S ŠKO Žilina vystúpil na festivale Melos-Étos 1995, bol hosťom Stredoeurópskeho festivalu koncertného umenia 1996, natočil s ním profilové husľové CD Vladimíra Godára, vystúpil s ním v abonentnom cykle Slovenskej filharmónie a Juhočeskej komornej filharmónie, účinkoval s ním na viacerých abonentných a benefičných koncertoch. Ako dirigent spolupracuje s ŠKO Žilina od roku 2004, o. i. s ním natočil pre vydavateľstvo Diskant so svojím synom Jakubom Mozartove klavírne koncerty.

*Programový bulletin Galéria hudby
máj – jún 2015*

*Produkcja, dramaturgia, zostavovateľ bulletinu: Lucia Vadelová
Autor textu: Elena Filippi
Zodpovedný redaktor: Renáta Niczová
Grafická úprava, obálka: Filip Jurkovič*

Vydavateľ: Nitrianska galéria, 2015

Zmena programu a účinkujúcich vyhradená.

Texty neprešli jazykovou úpravou.

PROGRAM

22. mája 2015 o 18.00 hod. (piatok)

Štátny komorný orchester Žilina

Leoš Svárovský – dirigent

Juraj Čižmarovič – husle

Program: J. Cikker, L. Kupkovič,

L. van Beethoven

19. júna 2015 o 18.00 hod.

(piatok / Noc hudby)

PIANO Quintet

Rudolf Patrnčiak – husle

Michaela Wdóvková – husle

Roman Rusňák – viola

Kristína Janičkovičová – violončelo

Tommaso Manera – klavír

Program: J. Vajó, A. Pärt, D. Šostakovič

